

УДК 339.972:331.556.4

Напрями подолання міграційної кризи в країнах ЄС і врегулювання потоків нелегальної міграції

Пробоїв О.А.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародної економіки, маркетингу і менеджменту
Івано-Франківського навчально-наукового інституту менеджменту
Тернопільського національного економічного університету

Статтю присвячено дослідженню проблем зростання міграційних потоків у світі впродовж останніх років. Проаналізовано тенденції і динаміку міграційних процесів у країнах ЄС. Виявлено причини і наслідки виникнення міграційної кризи в Євросоюзі. Окреслено напрями подолання міграційної кризи в ЄС, визначено шляхи регулювання потоків нелегальної міграції.

Ключові слова: глобальна економічна безпека, збройні конфлікти, міграційна криза, нелегальні міграційні потоки, біженці, шукачі притулку.

Пробоев О.А. НАПРАВЛЕНИЯ ПРЕОДОЛЕНИЯ МИГРАЦИОННОГО КРИЗИСА В СТРАНАХ ЕС И УРЕГУЛИРОВАНИЯ ПОТОКОВ НЕЛЕГАЛЬНОЙ МИГРАЦИИ

Статья посвящена исследованию проблем роста миграционных потоков в мире на протяжении последних лет. Проанализированы тенденции и динамика миграционных процессов в странах ЕС. Выявлены причины и следствия возникновения миграционного кризиса в Евросоюзе. Очерчены направления преодоления миграционного кризиса в ЕС, определены пути регулирования потоков нелегальной миграции.

Ключевые слова: глобальная экономическая безопасность, вооруженные конфликты, миграционный кризис, нелегальные миграционные потоки, беженцы, искатели убежища.

Proboyiv O.A. WAYS TO OVERCOME THE MIGRATION CRISIS IN THE EU COUNTRIES AND TO REGULATE THE FLOWS OF ILLEGAL MIGRATION

The article examines the problem of growing migration flows in the world in recent years. It analyses the tendencies and dynamics of migration processes in the EU countries. It has revealed the causes and effects of the immersed migration crisis in Europe. The article outlines the directions to overcome the migration crisis in the EU and defines the ways to regulate the illegal migration flows.

Keywords: global economic security, armed conflicts, refugee crisis, illegal migration flows, refugees, asylum seekers.

Постановка проблеми. На початку XXI ст. надзвичайно загострилися глобальні політичні й економічні проблеми у світовому господарстві, які вимагають від багатьох країн комплексного підходу до їх системного вирішення, оскільки будь-які зволікання призводять до поглиблення політичних конфліктів у світі та поширення економічного колапсу, зумовлюють міграційні тенденції, що в сукупності ставить під загрозу глобальну систему безпеки і доцільність існування певних міжнародних організацій та інтеграційних угруповань, функції яких полягають у стабілізації ситуації. Лавиноподібне зростання нелегальних міграційних потоків у країні ЄС загострює наявні там економічні проблеми і поглиблює структурну кризу заборгованості європейських економік, тому дана проблема є актуальною й потребує більш детального вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основним аспектам міжнародної міграції

робочої сили та розроблення активної політики забезпечення її зайнятості в європейських країнах присвячено наукові праці вітчизняних дослідників: Е. Лібанової [1], А. Гайдуцького [2], О. Малиновської [3], Й. Звонар [4], О. Снігир [5], О. Петроє [6], А. Солодько [7] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак невирішеними залишаються проблеми, пов'язані з пошуком напрямів подолання міграційної кризи в країнах ЄС, які протягом останніх двох років потерпають від напливу нелегальних мігрантів, що ціною власного життя перетинають їхні кордони в надії на краще майбутнє, ускладнюючи вихід європейських країн із структурної кризи боргів, і ставлять під загрозу соціальні стандарти та безпеку життя самих європейців. Саме тому ці питання потребують проведення подальших досліджень і вимагають залучення до їх вирішення експертів багатьох галузей.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є висвітлення основних тенденцій і динаміки міграційних процесів у контексті загострення міграційної кризи в країнах ЄС для вироблення напрямів її подолання і врегулювання нелегальних міграційних потоків.

Виклад основного матеріалу дослідження. XXI ст. ознаменувалося поглибленням інтеграційних процесів, що призводять до якісних структурних змін у міжнародних економічних зв'язках, але водночас супроводжуються загостренням політичних конфліктів у світі й ставлять під сумнів глобальну систему безпеки. Військові конфлікти в різних кутках світу впливають не тільки на глобальну економічну безпеку, але й ставлять під сумнів наявний геополітичний лад, посилюють геополітичну розбалансованість світу, зачіпають економічні інтереси багатьох країн.

Воєнні дії на сході України та збройні конфлікти у Південно-Східній Азії, Африці та Південній Америці ставлять під сумнів роз-

поділ сил на геополітичній карті світу, створюють загрозу економічному добробуту і благополуччю громадян високорозвинених держав, погіршують криміногенну ситуацію та напряму впливають на епідеміологічний стан у цих країнах, адже внаслідок неконтрольованого великого притоку біженців у високорозвинені країни уряди зіштовхуються з величезними незапланованими економічними витратами на рятувальні операції, лікування та щеплення осіб, що нелегально перетинають їхні кордони й оселяються таборами поблизу спальних районів населених пунктів, для попередження спалахів різних захворювань серед власного населення. Пізніше виникають проблеми із зайнятістю біженців, оскільки відсутність належної освіти та відповідної кваліфікації, а також величезний мовний бар'єр і відмінності в культурних цінностях перешкоджають фізичній і психологічній адаптації осіб, що шукають притулку, до нових умов життя. Своєчасно не вирішені проблеми нелегальних мігрантів щодо надання

Рис. 1. Карта гарячих точок планети

* Запозичено мовою оригіналу із джерела [9, с. 1]

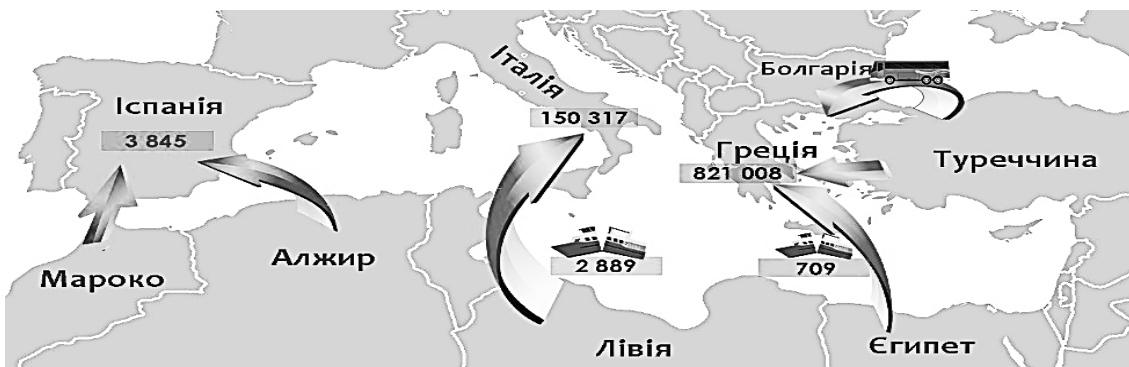

Рис. 2. Географія міграційних потоків у 2015–2016 рр. у країни ЄС

Джерело: побудовано на основі [10, с. 6–7; 11, с. 1]

їм належних умов для проживання й забезпечення їх роботою можуть спровокувати також спалахи злочинності або тероризму.

За даними Агентства Integrated Regional Information Networks (IRIN), нині у світі налічується близько 40 локальних збройних конфліктів, які спричинюють збільшення міграційних потоків (рис. 1) [8, с. 1].

Лавинне наростання міграційних потоків із неблагополучних країн третього світу у високорозвинені держави зумовлюється не лише політичною нестабільністю у світі і воєнними конфліктами із застосуванням зброї масового знищення, але й економічними чинниками та бажанням осіб, що шукають притулку, покращити власні умови життя та наблизитися до європейських стандартів.

Традиційно зменшення населення певної країни внаслідок масової нелегальної еміграції вказує на сукупність несприятливих і небезпечних умов для життя громадян усе-

редині їхньої держави, що унеможливорює підтримання і задоволення найнеобхідніших життєвих потреб, тому спричинює збільшення кількості біженців у країни з високими життєвими стандартами та зумовлює посилення міграційних процесів загалом у світовому господарстві.

У багатьох країнах третього світу на фоні бойових дій відзначається глибока економічна криза, що супроводжується низьким рівнем ВВП, відсталою матеріально-технічною базою у промисловому секторі й екстенсивним сільським господарством, низьким рівнем заробітної плати, високим безробіттям і вимушеною неповною зайнятістю, поширенням бідності та значним рівнем майнового розшарування населення, високим рівнем смертності та низькою тривалістю життя. Звісно, більшість показників соціально-економічного розвитку таких неблагополучних країн знаходиться далеко від європейських стан-

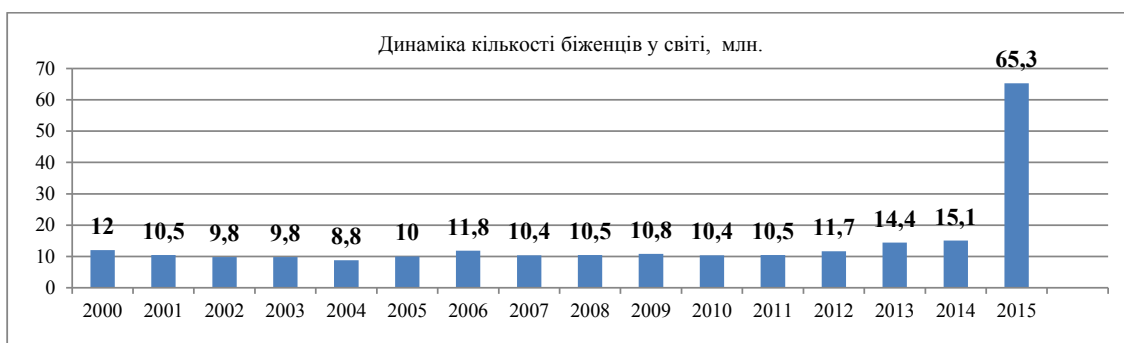

Рис. 3. Динаміка кількості біженців у світі, 2000–2015 рр.

Джерело: побудовано на основі [7, с. 1; 10, с. 4; 12, с. 1]

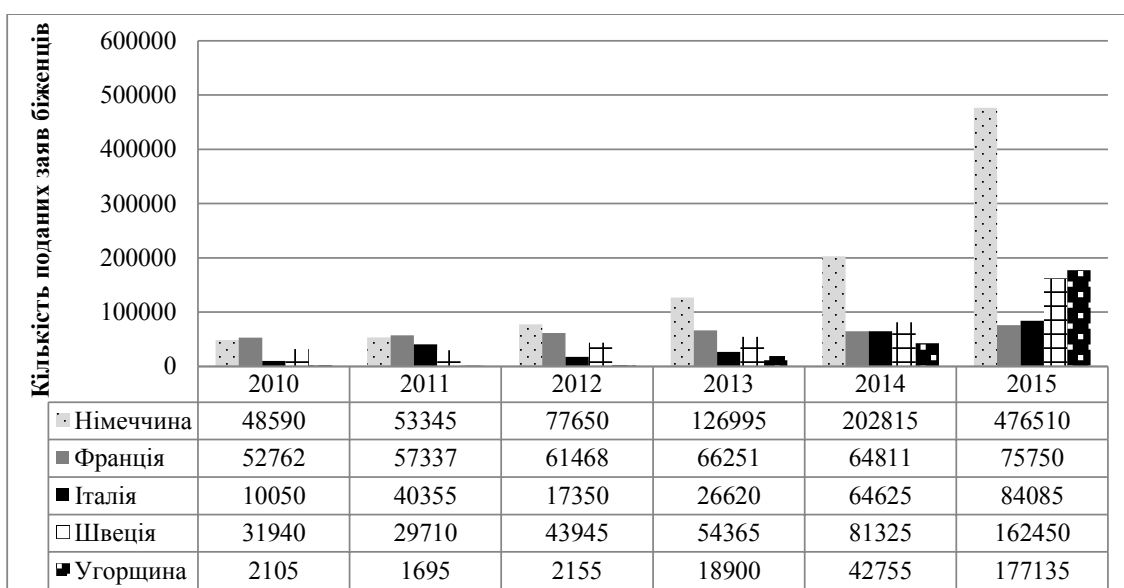

Рис. 4. Динаміка прибуттів біженців у країни – реципієнти ЄС

Джерело: побудовано на основі [13]

дартів, що спонукає громадян до нелегальної міграції навіть ціною власного життя (рис. 2).

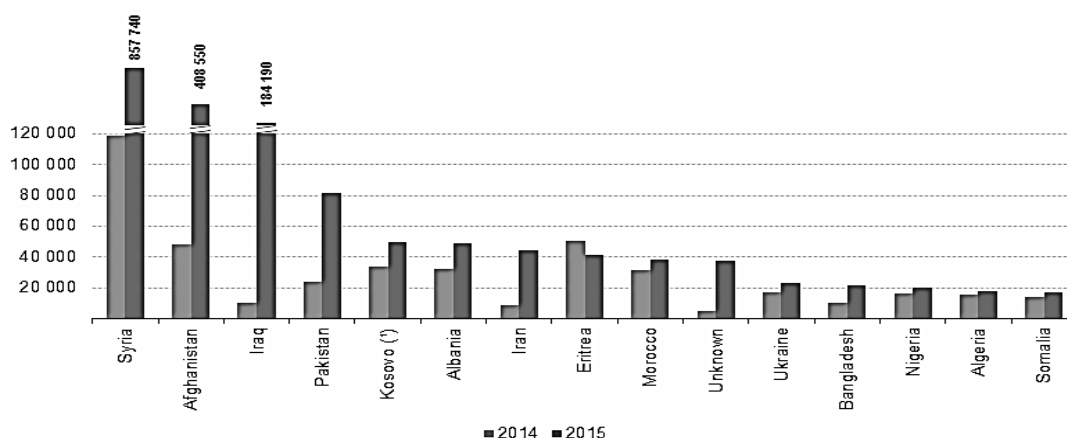
Підводячи підсумки 2015 р., ще до розгортання міграційної кризи, ООН звітувала про зростання кількості біженців до 65,3 млн., зазначаючи, що більш ніж 5 млн. осіб вимушені були змінити своє місце проживання внаслідок політичних переслідувань, збройних конфліктів та порушень прав людини [12, с. 1].

Аналізуючи ситуацію щодо динаміки міграційних потоків у світі, слід відзначити, що загальна кількість шукачів притулку кардинально зростає протягом останніх чотирьох років, і на середину 2015 р. вона становила 58 млн. осіб [7, с. 1], що співрозмірно з населенням Італії (UNHCR mid-year trends 2015),

а до кінця 2015 р. досягла позначки 65,3 млн. осіб [12, с. 1] (рис. 3).

Як видно з рис. 3, у 2015 р. питання нелегальної міграції робочої сили постало особливо гостро на порядку денному в багатьох міжнародних організаціях через різке збільшення кількості шукачів притулку в країнах ЄС, що отримало назву «європейська міграційна криза».

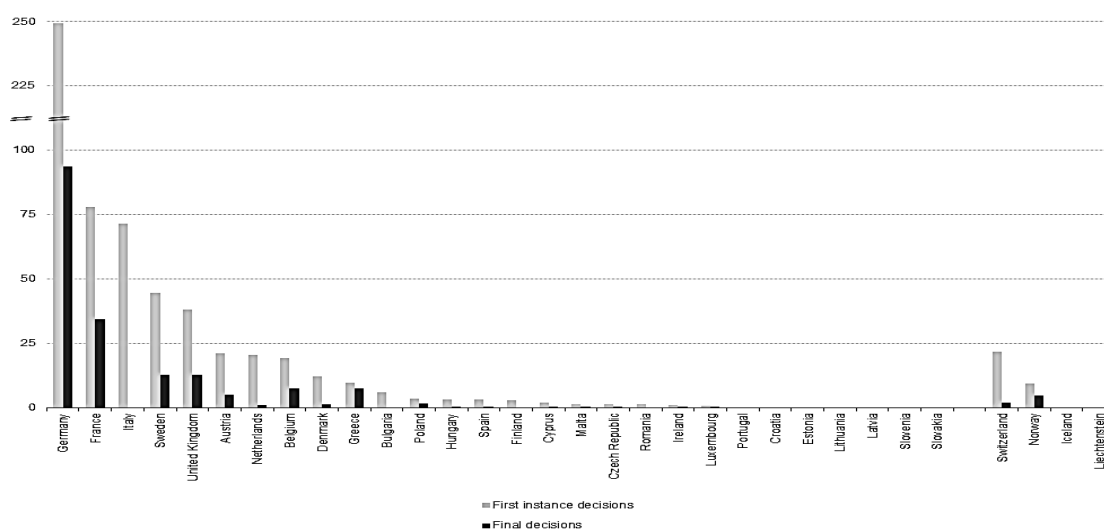
Загалом, статистика ЄС говорить, що кількість шукачів притулку зростає з 2010 р. (+ 600 тис. осіб за п'ять останніх років) і максимально збільшується в 2015–2016 рр. Так, протягом 2015 р. до об'єднаної Європи прибуло на 300 тис. осіб більше порівняно з попереднім роком, а впродовж лише січня-лютого

Note: Definition differs. See metadata.
(*) Under United Nations Security Council Resolution 1244/99.

Рис. 5. Динаміка мігрантів і біженців, які незаконно перебувають у країнах ЄС

Джерело: запозичено з офіційного сайту Eurostat [13]

Source: Eurostat (online data codes: migr_asydcfsta and migr_asydcfna)

Рис. 6. Країни – реципієнти біженців в ЄС і кількість позитивних рішень щодо надання притулку в 2015 році, тис.

Джерело: запозичено з офіційного сайту Eurostat [13]

2016 р. до ЄС приїхало ще 132 791 особа, а 410 осіб загинули чи пропали безвісти [13, с. 1]. У цілому за 2015 р. 35 тис. осіб нелегально прибули сухопутним шляхом, а більше мільйона переселенців перетнули кордон з Європою по морю [12, с. 1].

Основними країнами-реципієнтами для біженців в ЄС стали високорозвинені країни: Німеччина, Франція, Італія, Швеція та Угорщина, в яких було зареєстровано 91% усіх заявок (рис. 4).

Основна маса мігрантів та біженців походять з економічно неблагополучних країн, на території яких відбуваються воєнні дії: Сирії, Афганістану, Іраку, Пакистану, Косово, Еритреї, Марокко та України (рис. 5).

Найбільший удар унаслідок нелегальної міграції отримали Німеччина, Угорщина, Швеція, Італія, Франція, Греція (рис. 6).

Аналізуючи дані рис. 5 та рис. 6, можна зробити висновок, що в країни ЄС прибувають мігранти без професій і відповідної кваліфікації, з менталітетом, який значно відрізняється від європейського. Більше того, переважна кількість мігрантів із країн Азії та Північної Африки вимагають допомоги та ворожо ставляться до країн ЄС, оскільки вважають, що саме втручання країн Європи та США у внутрішні справи їхніх держав призвело до руйнування, громадянських війн та суттєвого погіршення рівня життя населення [14, с. 16].

Саме тому країни ЄС мають створити умови для початку асиміляції мігрантів із країн Азії та Північної Африки, що передбачає реалізацію спеціальних навчальних заходів для відпрацювання мовних навиків мігрантів, отримання професій, на які є попит в Європі, вивчення культурних особливостей європейців. Зволікання в реалізації зазначених заходів призведе до накопичення мігрантами негативу, що сприятиме зростанню соціальної напруги у відносинах між біженцями та європейцями, а це зумовить руйнацію Шенгенської зони, а потім і самого Європейського Союзу.

Враховуючи багатогранність, складність і неоднозначність наслідків міжнародної трудової міграції, виникає необхідність розроблення системи превентивних заходів країнами, яким найбільше загрожує притік нелегальної міграції, а також вимагає від них конкретних заходів щодо регулювання міграційних потоків.

Ураховуючи зазначене, країни Євросоюзу вдалися до заходів щодо відновлення прикордонного контролю (8 країн – членів ЄС), що не дає змоги повністю зупинити потік мігрантів, але забезпечить їх суворий облік і

контроль, а це значно полегшить управління міграційним потоком та розподілом біженців для легального їх притулку в різних європейських країнах, адже брак належної реєстрації й обліку біженців та відсутність дактилоскопії (зняття відбитків пальців) ускладнюють процес надання медичної і соціальної допомоги нелегалам.

Водночас європейські країни дотримуються досить різних політик щодо питань нелегальної міграції, оскільки понад усе ставлять питання власної безпеки й національних інтересів, але за відсутності комплексної європейської програми надання притулку біженцям кожна країна не в змозі впоратися з даною проблемою самостійно.

Дана програма повинна включати низку заходів, спрямованих на: легальний прийом біженців на пряму з прикордонних країн із належним рівнем безпеки (адже встановлюючи міграційний ліміт, кожна країна брала б на себе офіційні зобов'язання прийняти щорічно певну кількість біженців, міграційні потоки пропорційно б розподілялися між країнами світу, не створюючи надмірне навантаження на економічну систему окремих європейських держав, з одного боку, а з іншого – більшість біженців розуміли б, що у них є високі шанси потрапити в Європу легально й отримати при цьому статус біженця); вжити суворих заходів щодо посилення контролю на кордонах (на морських шляхах панує безлад, сотні тисяч людей гинуть під час перетину кордону морськими шляхами) і надати достатньо коштів Італії та Греції для забезпечення умов біженцям із подальшим розселенням їх по інших країнах ЄС; розробити скоординовану фінансову політику та відповідний фінансовий інструментарій для реалізації комплексної стратегії щодо біженців, адже політичні і гуманітарні наслідки, економічні втрати Італії, Греції, Німеччини та інших країн можуть спровокувати затяжку кризи і спричинити загрозу розпаду Шенгенської зони; залучити для вирішення міграційної кризи ЄС невикористаний кредит раніше створених фінансових інструментів (Пакет макрофінансової підтримки й Європейський стабілізаційний фінансовий механізм (EFSM)); переглянути Дублінську конвенцію, яка перекладає основний тягар відповідальності за нелегалів і біженців на країну першого в'їзду; Європейська агенція з підтримки держав-членів в області політики надання притулку (EASO) повинна застосувати Єдину європейську процедуру надання притулку і виробити механізм переміщення визнаних біженців між

країнами ЄС; розробити відповідні соціальні програми адаптації біженців до нових умов життя, включаючи медичні огляди, навчання і працевлаштування, надання психологічної допомоги [15, с. 1].

Позитивний досвід урегулювання міграційних потоків має Канада, яка розробила відповідні програми розселення біженців, що відповідають суворим стандартам безпеки і передбачають ретельний медичний огляд, психологічну і соціальну адаптацію, ґрунтуються на тісній взаємодії з місцевими громадами, охоплюють детальні перевірки і чесність службовців, що виконують свою роботу в різних державних структурах, пов'язаних із міграцією.

Прогресивним є досвід окремих країн щодо надання фінансової допомоги за кордоном і використання торговельних преференцій для стримування напливу мігрантів сусідніми країнами, адже немає сенсу витратити мільйони євро на своїй території для вирішення питань біженців, якщо можна затратити значно менші суми на попередження і стримування нелегальної міграції шляхом фінансових вливань

у сусідні країни третього світу, які завдяки цій фінансовій допомозі приймали би біженців у себе, надаючи їм житло, місце роботи та медичну допомогу за кошти ЄС, а також отримували б певні пільги в міжнародній торгівлі з країнами Євросоюзу.

Висновки з цього дослідження. Підсумовуючи зазначене, слід виділити низку заходів, які необхідно вжити для вирішення проблеми нелегальної міграції в країнах ЄС, спрямованих на: фінансування пошукових та рятувальних місій, виділення коштів та засобів для боротьби з перевізниками мігрантів, розширення мережі центрів прийому біженців для тимчасової їх дислокації та надання допомоги, спрощення легальних можливостей міграції в ЄС, перегляд і розподіл квот між країнами щодо розселення біженців під егідою ООН.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з процесами врегулювання міграційних потоків шляхом розроблення відповідних комплексних програм і вдосконалення міграційної політики держав ЄС на регіональному рівні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Лібанова Е.М. Населення України. Трудова еміграція в Україні / Е.М. Лібанова, О.В. Позняк. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В.Птухи НАН України, 2010. – 233 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.idss.org.ua/monografii/poznyak_2010.pdf.
2. Гайдуцький А.П. Міграційний капітал: теорія, методологія, практика: [монографія] / А.П. Гайдуцький; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К.: Інфосистем, 2010. – 446 с.
3. Малиновська О. Міграції в умовах глобальної фінансово-економічної кризи / О. Малиновська // Україна: аспекти праці. – 2010. – № 3. – С. 34–40 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/user/Downloads/Uap_2010_3_8.pdf.
4. Звонар Й.П. Активна політика зайнятості в країнах Європейського Союзу та можливості її застосування в Україні / Й.П. Звонар // Науковий вісник Мукачівського державного університету. – Серія «Економіка». – 2015. – Вип. 2(4). – Ч. 1. – С. 145–150 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.msu.edu.ua/visn/wp-content/uploads/2015/11/2-4-1-2015-25.pdf>.
5. Снігір О. Кризові явища в євросоні та їх вплив на політичні трансформації в ЄС / О. Снігір; Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/772/>.
6. Петроє О.М. Міжнародна трудова міграція: аналіз ситуації та наслідків для України / О.М. Петроє, В.Т. Васильєв // Вісник НАДУ. – 2015. – № 4. – С. 93–100 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2016/01/2015_4_14_ukr.pdf.
7. Солодько А. Міграційна криза в ЄС: статистика та аналіз політики / А. Солодько, А. Фітісова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cedos.org.ua/uk/migration/mihratsiina-kryza-v-yes-statystyka-ta-analiz-polityky>.
8. 40 збройних конфліктів, які відбуваються просто зараз – інтерактивна карта [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://slavpeople.com/ua/1243-40-vooruzhennyh-konfliktov-kotorye-proishodyat-pryamo-sejchas-interaktivnaya-karta>.
9. Гарячі точки. Карта гарячих точок планети [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://faqukr.ru/novini-ta-suspilstvo/65357-garjachi-tochki-karta-garjachih-tochok-planeti.html>.
10. Звіт Агентства ООН у справах біженців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unhcr.org/56701b969.html>.
11. Refugees/Migrants Response // Mediterranean United Nations High Commission for Refugees [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://data.unhcr.org/mediterranean/regional.php>.

12. Кількість біженців у світі досягла рекордної позначки // Тиждень.ua [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/News/167847>.

13. Офіційний сайт Євростату [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Statistics_on_enforcement_of_immigration_legislation.

14. Якубовський С.О. Міграційна політика ЄС: еволюція та соціально-економічні наслідки / С.О. Якубовський // Міграційна політика ЄС: стан, виклики та перспективи: наук.-практич. симпозіум, присвяч. 15-річчю міжнар. дня мігранта та 25-річчю міжнар. конвенції про захист прав усіх трудящих-мігрантів та їх сімей (Одеса, 18 грудня 2015 р.). – Одеса: Фенікс, 2015. – С. 12–17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iele.bazick.com/projectdevelopment/odessa-tempus-center>; eurolaw.org.ua.

15. Як подолати міграційну кризу // Укроп UA [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrop-ua.net/publications/world/17616-yak-podolati-migracynu-krizu-7-porad-vd-eksperta.html>.